

Istoric, muzeograf și publicist, și-a desfășurat activitatea la Filiala Buzău a Arhivelor Naționale și la Muzeul Județean Buzău, unde a fost director adjunct și director al acestei instituții. Este autor a peste 500 articole pe teme de istorie locală publicate în presă și al unor studii tipărite în reviste de specialitate. A semnat 40 de lucrări pe teme de istorie locală, între care 17 monografii comunale și 6 volume ale monografiei fostului județ Râmnicu Sărat. Este Cetățean de onoare al municipiului și județului Buzău.

Valeriu NICOLESCU

SCURT ISTORIC AL FAMILIEI MARGHILOMAN

Între familiile cu rol important în istoria meleagurilor buzoiene se înscriu și *Marghilomanii* [1], cu însemnate contribuții în viața social-economică și politică a țării. Dintre aceștia, șetrarul *Nicolae Marghiloman* era moștenitorul serdăresei Maria Cioran, decedată înainte de 1787. Pentru a cunoaște și înțelege mai bine filiația acestei familii, vom aminti de Ștefan Cioran din Lipia, fiul lui Gheorghe și Ilinca, mare serdar în 1785, ispravnic de Buzău în 1791, căsătorit cu Mariuța (Maria), fiica lui Negoită Cârlova. Neavând copii, aceasta își face testamentul la 4 mai 1780 (în documentul respectiv figurează ca slugereasa Maria Cioran), prin care lasă soțului său moșia de la Vernești (ce urma să intre în proprietatea bisericii din Vernești după moartea acestuia), stabilind ca epitrop și executor testamentar pe verișoara sa, Stăncuța. 300 de stânjeni din moșia Miluiți îi lasă vărului său, clucerul Ioniță Cârlova, 10 pogoane de vie verișoarei sale Măriuța, 300 de stânjeni din moșia Vernești, verișoarei sale Stăncuța, 11 pogoane de vie la Sărata, moștenire de la unchiul său, Sterian, șetrar, și alte bunuri, le lasă nepoților Lefter, Stanciu, Negoită, Constantin (Dinu) și Arghira (căsătorită cu Dumitrașcu Arion,

ispravnic de Ialomița, tatăl vistierului Nicolae Arion).

Nepoata și fina Mariei Cioran, Măriuța (Maria), fiica lui Nicolae Arion și a Catrinei Oteteleşescu, s-a căsătorit prima oară cu Nicolae Lipovanu, cu care a avut un fiu, Anton, iar a doua oară cu polcovnicul (și apoi șetrarul) *Nicolae Marghiloman*. În 1781, Ștefan Cioran, Nicolae Marghiloman și Costea Saegiu, zis Iliășcu-Trestianu, soțul Stăncuții, fiica lui Stanciu Cârlova, solicitau domnitorului Alexandru Ipsilanti să li se execute hotărnicia moșiei Vernești. Și tot prin testamentul amintit, Maria Cioran lasă o roată de moară și 200 de stânjeni din moșia Micșani *schitului nostru ce este pentru maici* (Micșani-n.n.), 300 stânjeni de moșie *denjos de târgul Buzăului* lângă moșia Berindești și două roate de moară, Episcopiei Buzăului *ca să fie scutiți de dări preotul de la biserica Vernești și cel de la schitul nostru Micșani*.

În 1832, Nicolae Marghiloman se judeca cu logofătul Ghiță Iarca pentru jumătate din moșia Fundeni. Potrivit catagrafiilor din 1829 și 1831, Nicolae Marghiloman locuia la Buzău, pe strada *C. Iarca* colț cu *Curcani* (azi *Dr. Constantin Angelescu*). A avut un băiat, pe *Matache* (Dumitru)

Iancu Marghiloman

Marghiloman înregistrat ca fiul șetrarului Nicolae Marghiloman cu un venit de 2000 lei pe an, la rubrica *feciori de boieri* figurând fiii acestuia *Mihai (Mihalache)* și *Ion (Iancu)*. Menționat și într-un document din 3 ianuarie 1834, Matache a avut și două fiice, Maria și Elena. În tabelul cu boierii care al luat parte în 1832 la alegerea deputatului județului Buzău în Obișnuita Obștească Adunare a Țării Românești, figurează și Matache Marghiloman.

În tabelele cu plata lefilor ofițerilor pentru anii 1838–1839 figurează și parucicul *Grigore Marghiloman*, comandirul roatei a 5-a și praporcicul (în 1839 este trecut parucic), *Hristodor Marghiloman* [2].

Mihail (Mihalache) Marghiloman a fost arestat și exilat pentru implicarea sa în evenimentele de la 1848. În 1859 este ales deputat în Adunarea Electivă a Munteniei din partea județului Brăila. În anul 1860 și în perioada 1863–1864, a fost prefect al poliției capitalei, funcție din care este suspendat o vreme, pentru uciderea vizitiului său. La 14 septembrie 1848, printre cei scoși din slujbă pentru participarea

la Revoluția din 1848, figurează și Grigore Marghiloman din polcul I., ales în 1857, când avea gradul de căpitan, ca membru din partea clasei marilor proprietari din județul Slam Râmnic în Divanul ad-hoc al Țării Românești.

În 1842 este menționat *Alexandru (Alec) Marghiloman* și soția sa, Profira, căroră în 1844 li se naște o fiică, Elena. Alexandru a decedat în 1847 și a fost înmormântat la Vernești (strămoșii lui fiind înmormântați la Ciolanu).

Ion (Iancu) Marghiloman (1817-16 noiembrie 1892, București). Mare proprietar, deputat și senator. Fiul lui Matache, s-a născut la Vernești, iar cursurile primare le-a făcut la școala de la Gura Nișcov, cu învățătorul Iorgu Codru, școală înființată de boierii Chirculești. În 1840 este numit *prezident al magistratului orașului Buzău* (primar-n. n.), funcție pe care o deține până în iunie 1848. Pitar la 1845 și serdar din septembrie 1851, politician cu vederi conservatoare, s-a opus înnoirilor formulate în programul revoluționarilor munteni, atitudine care determină înlocuirea sa din funcție de către Nicolae Bălcescu, prezent la Buzău în zilele de 22 și 23 iunie 1848.

Irina Marghiloman

În perioada 1855–1857 este administrator al județului Buzău (prefect-n.n.) și unul dintre fruntașii Partidei Naționale din localitate. Ia măsuri de constituire a Comitetului de Unire al județului Buzău, organizează și supraveghează alegerile pentru desemnarea deputaților județului în Divanul ad-hoc, iar în 1859 este ales deputat în Adunarea Electivă, votând împreună cu ceilalți reprezentanți ai Buzăului pentru dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza. Împreună cu soția sa, Irina, născută în 1833 (decedată la 19 decembrie 1911), descendentă din familia boierilor olteni Izvoranu, cu care s-a căsătorit probabil după 1850 (în 1854 se naște primul lor fiu, *Alexandru*, viitorul prim-ministru), face parte din delegația oficială care l-a întâmpinat pe domnitor la 6 februarie 1859 și 23 ianuarie 1860, cu prilejul sosirii sale la Buzău.

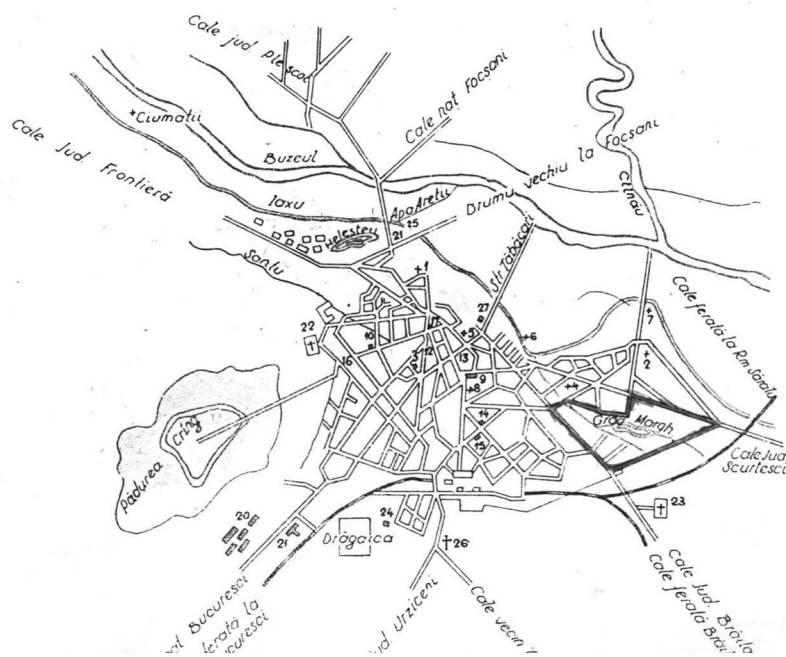
Ocupă, succesiv, o serie de funcții importante: comisar extraordinar pentru județele Buzău și Ialomița, însărcinat cu aplicarea Legii de Reformă Agrară din 1864 (la acea dată figu-

rează ca proprietar al moșiei Vernești), membru al Comisiunii consultative de la Domenii, președinte al Camerei de Comerț, președinte fondator al Societății de Asigurare Națională și al Societății pentru exploatarea de păduri. În 1864 donează câteva terenuri din moșia Policiori pentru construirea localului școlii primare și împrumutarea locuitorilor, iar la 20 octombrie 1874, o înzestrează pe fiica sa, Elena, la căsătoria cu Scarlat Pherekyde, cu o parte din moșia Scorțoasa, restul proprietății, împreună cu moșia Beciu aparținând lui Grigore Constantinescu-Monteoru. Partea zentrală fusese lăsată prin testamentul din 20 august 1846 al slugeresei Marghioala Cojescu, născută Criteanu, nepoatei sale Elena Marghiloman, la căsătoria cu paharnicul Antonache Dâmboviceanu.

În 1875 vinde județului casele sale de pe strada Curcani pentru a fi folosite ca local pentru școala de meserii ce urma să se înființeze, iar pe moșia Fundeni înființează, cu țigani de pe moșia sa, satul Fundeni-Zărnești. La Buzău

SUPRAFAȚA = 503 Hect.
POPULAȚIA = 17 000 loc.

ÎN 1890.

- 1 Episcopia
- 2 Banu
- 3 Sf. Angeri
- 4 " Nicolae
- 5 Negustori (Greci)
- 6 Broșteni
- 7 Ruinile Gârlași
- 8 Gimnasiulu
- 9 Școala primară
- 10 " "
- 11 " "
- 12 Primărie
- 13 Prefectura
- 14 Tribunalul
- 15 Spitalul Gârlași
- 16 Spitalul Județului
- 17 Grădina publică
- 18 Cazarma Pompierilor
- 19 " Dorobanților
- 20 " Călărașilor
- 21 Arestul preventiv
- 22 Cimitirulu Dumbra
- 23 " Sf. Nicolae
- 24 " Sf. Israelit
- 25 " Catholic
- 26 " Ruseșcu (1877)
- 27 Tempiu Israelit

Iorgulescu. Harta orașului Buzău. Marcată – grădina Marghiloman

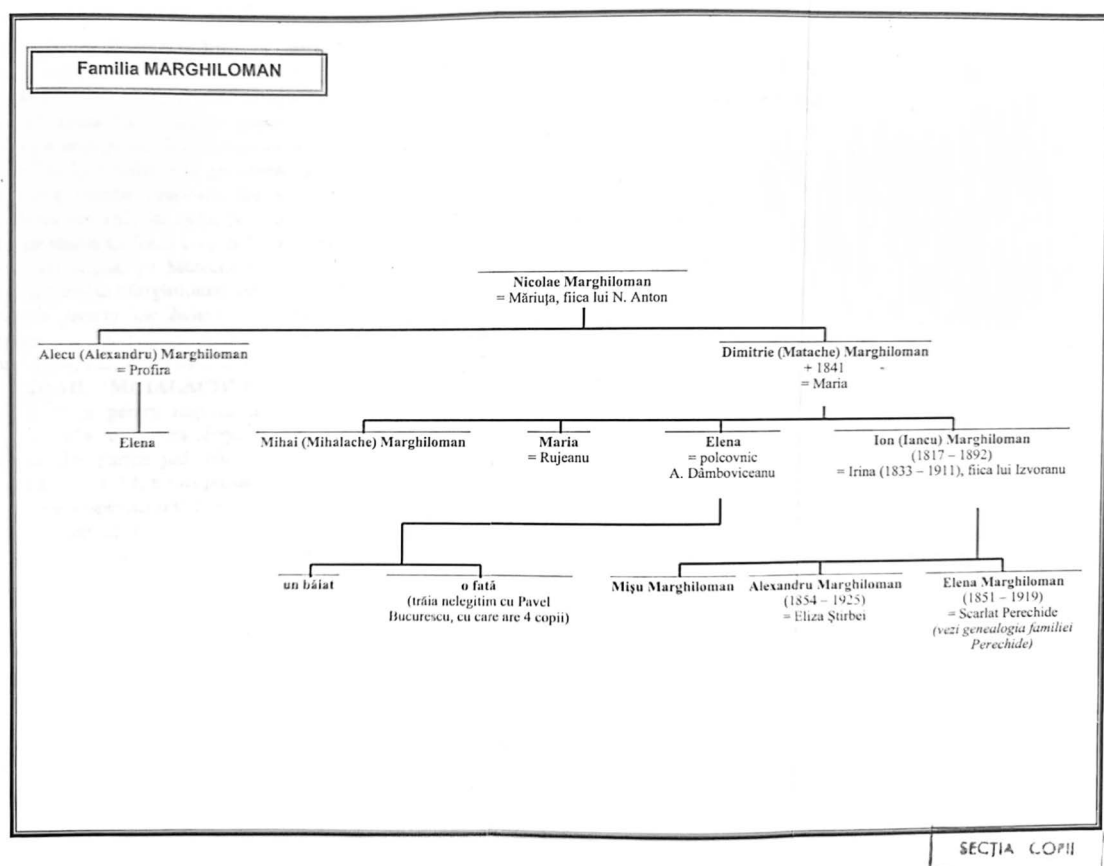
construiește două vile, la București avându-și reședința în perimetrul actualului Cinematograf „Aro” („Patria” în vremea comuniștilor).

Își sporește averea prin cumpărarea sau arendarea unor însemnate suprafețe de terenuri: moșiile Modruzești (Hârboca) și Izvorul Dulce (1843), Boboc (1880, 8000 pogoane), Hagiești–Ilfov (2519 ha.), Cochirleanca, Fundeni, Valea Schei, Policiori–Scorțoasa, Joița, Luciu, Ziliștea (Itu), Caraula - Vârtop (Oltenia), Chiojdeni, Poiana – Ghimpați, Boteni, Putineiu (cumpărată în 1892). La Muzeul județean Buzău se păstrează un album cu fotografii din 1915, realizate la reședința din Buzău, moșiile Fundeni și Putinei. Moșia Ziliștea (Itu) a fost trecută pe numele Elizei Marghiloman (născută Știrbei), prima soție a lui Alexandru Marghiloman, și a rămas în proprietatea acesteia și după ce a devenit soția lui Ion I.C. Brătianu.

Mai avea în arendă domeniul *Brăilei*, bălțile statului din județul Brăila (1885), șenalul Dunării, districtul III (1883–1888), șenalul Dunării, districtul Tulcea (1885–1890), moșiile Dridu-Snagov (Ilfov), Stroești-Sărindăreasca

(Ilfov, 1883–1894); Modruzești-Cârpești (Buzău, 1883–1888), Ciocănari-Dolj (1880–1893). Între proprietățile cumpărate amintim: moșia Policiori, 23 martie 1856, de la Aristide Ghica; Ziliștea (Itu) de la Matache N. Mareș (22 aprilie 1868); Floricica – Păcelele, fostă a Mănăstirii Banu. În oraș cumpără case și prăvălii în mahalaua Episcopiei (1860 noiembrie 3), în 1867 încă 2628 stânjeni, la marginea orașului, pe locul care figurează în harta lui Basil Iorgulescu ca *grădina Marghiloman*, iar la Fundeni ctorește, în 1894, biserica cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul”. Referitor la proprietățile familiei, „Gazeta Buzăului” (organul Partidului Național Liberal – Buzău, 1911–1914) publică un serial de articole (nr. 26 – 34/octombrie-noiembrie 1911), cu titlul: *Cine a fost Iancu Marghiloman sau originea averii Marghilomanilor*.

Trișând la cărți, a obținut de la Costi (Costică) Musculeanu, fiul medelnicerului Săndulache și nepotul paharnicului Dumitru Sărățeanu, un teren și cele două eleștee de la marginea orașului Buzău unde, în timp, se vor realiza clădirile și amenajările cunoscute astăzi sub numele

Iorgulescu. Harta orașului Buzău. Marcată – grădina Marghiloman

de Complexul Marghiloman (care include și Vila Albatros). În anul 1866, se judeca cu Alecu Procopiu pentru că acesta nu a achitat arenda pentru moșia Greceanca [3].

Ion (Iancu) și Irina Marghiloman au avut trei copii, doi băieți, Alexandru și Mihail (Mișu), despre care se spunea că *nu făcea politică și trăia mai mult la Paris*, unde s-a și căsătorit, și o fiică, Elena, căsătorită cu Scarlat (Charles) Pherekyde, cu strămoși aromâni, absolvent de studii juridice, a deținut, între altele, funcția de procuror general, dar a fost și președinte al Curții de Casație. Elena și Scarlat Pherekyde au avut cinci copii: Ștefan, care a trăit doar un an, Irina (căsătorită Butculescu), Jean (Ionel), Ana (căsătorită cu doctorul Constantin Brătianu) și Mihai (Pic), cel care, prin testament, s-a ocupat de editarea *Notelor politice* ale lui Alexandru Marghiloman în anul 1927. Mihai Pherekyde (1877–1952) a fost căsătorit cu Ecaterina Iurașcu, împreună cu care a avut un fiu, Alexandru sau Sandu (1913–

1997), finul lui Alexandru Marghiloman și unul dintre moștenitorii acestuia.

Deși Mihai (Mișu) Marghiloman era proprietarul moșiei Luciu, dată ca zestre de tatăl său, fiind cheltuitor, o vinde în 1890 lui Alexandru Niculescu, și în scurt timp își risipește întreaga avere. În 1918, Mihail I. Marghiloman a solicitat anchetă în futurum pentru constatarea pagubelor cauzate de trupele germane de ocupație în 1916–1918 la moșia sa de la Luciu: acarete, hanul, grădina, 4 mașini de treierat, moara și pădure [4].

Alexandru Marghiloman [5], născut la Buzău la 27 ianuarie 1854, s-a numărat printre personalitățile marcante ale vieții politice românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Fidel instituției regale, a încercat permanent să influențeze politica timpului, ceea ce i-a atras critici și mai ales adversari. Se stinge din viață la 10 mai 1925, testamentul său, cu ultimul codicil din 7

aprilie 1925, încheindu-se cu o confesiune de inimă: *Am greșit poate mai mult decât socotesc, dar gândul mi-a fost întotdeauna curat și mi-am iubit țara* [6].

Referințe bibliografice:

1. Constantin Săndulescu-Verna, *Din trecutul Verneștilor*, Buzău, 1941, p. 40; Const. Dumitrescu, *Material documentar privitor la istoria orașului Buzău*, mss, Vol. XVII B, passim, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Filiala Buzău; Dimitrie R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor*, București: Editura Lito-Tipografiei „Populara”, 1897, p. 124.; Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverneși guvernanți (1916–1938)*, București: Editura Silex, 1996, p. 203; *Alexandru Marghiloman*,

Note Politice, București 1993, ediție și introducere de Stelian Neagoe.

2. *Analele Parlamentare ale României*, tomul X, (1839–1840), București, 1898, p. 230, 236, 1059-1072.

3. Arhivele Naționale Istorice Centrale/A.N.I.C., fond Ministerul de Interne, comunale, d. 58/1866.

4. Arhivele Naționale Serviciul Județean Buzău/ A.N. S.J.Bz., fond Tribunalul Buzău Secția a II-a, d. 7/1919.

5. V. Nicolescu, *Alexandru Marghiloman, un prim ministru buzoian, personalitate marcantă a României Mari*. În: „Muntenia”, V, 600/12 mai 1995.

6. Testament (copie) în colecția Muzeului județean Buzău, fondul *Al. Marghiloman*.

Scurt istoric al familiei Marghiloman

Rezumat. Între familiile cu rol important în istoria meleagurilor buzoiene se înscriu și Marghilomanii, cu însemnate contribuții în viața social-economică și politică a țării. Dintre aceștia, șetrarul Nicolae Marghiloman era moștenitorul serdăresei Maria Cioran, decedată înainte de 1787. Potrivit cataografiilor din 1829 și 1831, Nicolae Marghiloman, ce locuia la Buzău, a avut un băiat, pe Matache (Dumitru) Marghiloman ce figura cu doi fii Mihai (Mihalache) și Ion (Iancu). Ion (Iancu) Marghiloman mare proprietar, deputat și senator, împreună cu soția sa, Irina, descendentă din familia boierilor olteni Izvoranu, au avut trei copii, doi băieți Alexandru, viitorul prim-ministru și Mihail (Mișu), despre care se spunea că nu făcea politică și trăia mai mult la Paris, unde s-a și căsătorit, și o fiică, Elena, căsătorită cu Scarlat (Charles) Pherekyde.

Cuvinte cheie: familia Marghiloman, istorie, buzoieni, viața social-economică, politică, catagrafii, proprietar, deputat, senator.

Short History of the Marghiloman Family

Abstract. Among the families with an important role in the history of Buzău lands are the Marghilomans, with significant contributions in the socio-economic and political life of the country. Among them, Nicolae Marghiloman was the heir of Maria Cioran, who died before 1787. According to the records from 1829 and 1831, Nicolae Marghiloman, who lived in Buzău, had a son, Matache (Dumitru) Marghiloman, who had two sons Mihai (Mihalache) and Ion (Iancu). Ion (Iancu) Marghiloman great owner, deputy and senator, together with his wife, Irina, descendant of the family of the Oltenian boyars Izvoranu, had three children, two boys Alexandru, the future prime minister and Mihail (Mișu), about whom it was said that he did not do politics and lived longer in Paris, where he married, and a daughter, Elena, married Scarlat (Charles) Pherekyde.

Keywords: Marghiloman family, history, Buzău, socio-economic life, politics, catagraphs, owner, deputy, senator.